

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента Пронтенка Василя Віталійовича на дисертаційну роботу Коновалова Дениса Олеговича на тему «Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми. Масштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво посилила вимоги до професійної підготовки військових фахівців в педагогічній теорії і практиці, передусім до формування військово-професійної і фахової компетентності майбутніх офіцерів. Встановлено, що фізична готовність майбутніх офіцерів – стан, який є надзвичайно важливою складовою їх військово-професійної діяльності, що дає змогу успішно виконувати бойові та інші військово-професійні завдання за посадовим призначенням. Актуальність роботи підкреслюється наявною суперечністю між недостатнім рівнем сформованості фізичної готовності, особистісної мотивації курсантів до формування своєї фізичної підготовленості як військового професіонала та високим рівнем вимог до якості їх фізичної підготовленості й готовності до військово-професійної діяльності як майбутніх офіцерів і суб'єктів екстремального виду діяльності. Спираючись на зазначене, актуальність дисертаційної роботи Коновалова Д. О. на тему «Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності» не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України на тему «Удосконалення нормативних основ фізичної підготовки військовослужбовців Збройних сил України та фізичного виховання допризовної молоді для забезпечення фізичної готовності до виконання завдань служби» (державний реєстраційний номер 0119U001816). Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (протокол № 12 від 28.10.2021) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 1 від 08.02.2022).

Вивчення та узагальнення досліджуваної проблеми на практиці дали підстави дисертанту стверджувати, що означена проблема у науково-педагогічній літературі не знайшла достатнього переконливого й всебічного вирішення. Поза увагою дослідників залишилася проблема формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ Збройних Сил України до професійної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Обґрунтування наукових положень дисертації є достатньо переконливим. Дослідження

проводилося у 2021-2024 рр. та включало три етапи. Перший аналітико-констатувальний етап був присвячений визначенню об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження, для чого використано методи порівняльного аналізу; проаналізовано та узагальнено наукову літературу та джерела з досліджуваного наукового завдання на основі відомих концепцій і теорій; виокремлено та обгрунтовано критерії та показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ.

На другому дослідно-експериментальному етапі відбувалася експериментальна перевірка гіпотези педагогічного дослідження. З цією метою було проведено педагогічне моделювання формування фізичної готовності майбутніх офіцерів у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ та експериментально апробовано відповідну педагогічну модель у вигляді формувального експерименту, що є одним із важливих етапів будь-яких педагогічних досліджень. Під час формувального експерименту дисертант дотримувався умов оптимальної кількості респондентів і дослідів; надійності методик дослідження; статистичної значущості відмінностей в отриманих експериментальних результатах. Для аналізу результатів дослідження було використано два статистичних критерії: *T*-критерій Вілкоксона для пов'язаних вибірок, який використаний для підтвердження достовірності статистично значущих змін в ЕГ до та після формувального експерименту та критерій Манна-Уїтні для непов'язаних вибірок, для підтвердження відмінності за якісними і кількісними параметрах КГ та ЕГ після завершення формувального етапу експерименту.

У ході третього статистично-впроваджувальному етапу дослідження інтерпретовано та оформлено отримані результати дослідження. Для доведення статистичної достовірності сформованості фізичної готовності у КГ і ЕГ до формувального етапу експерименту та після його завершення було застосовано *U*-критерій Манна-Уїтні для непов'язаних вибірок.

Достовірність результатів дисертаційної роботи було забезпечено методологічною і теоретичною обгрунтованістю основних положень дослідження, що чітко відповідають методам дослідження, його меті і завданням; кількісним і якісним аналізом експериментального та емпіричного матеріалу; обговоренням отриманих результатів під час наукових заходів; впровадженням у педагогічну практику та військово-педагогічний процес ВВНЗ і ЗВО основних результатів дослідження.

Стиль і мова дисертації. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що:

- вперше: здійснено педагогічне моделювання формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності, результатом якого стало проєктування моделі формування фізичної готовності майбутніх офіцерів в процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ; вона спроектована з цільово-методологічного, змістовного, суб'єкт-суб'єктного, методично-процесуального та оцінно-результативного блоків формування їх фізичної готовності у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ;

- обґрунтовано поняття «фізична готовність майбутніх офіцерів механізованих підрозділів СВ» як їх фізичний стан як військових професіоналів, що дає їм змогу успішно виконувати бойові та інші військово-професійні завдання за посадовим призначенням відповідно до вимог сучасного бою та стійко витримувати фізичні навантаження військово-професійної, у тому числі безпосередньо управлінської діяльності;

- *удосконалено*: контекстну методику формування фізичної готовності майбутніх офіцерів у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ як сукупність провідного принципу (принцип контекстності формування їх фізичної готовності як суб'єктів військового управління в механізованих військах СВ ЗС України), основних етапів, організаційних форм, методів, видів навчальних занять, методичних прийомів, способів і засобів цілеспрямованого формування їх фізичної готовності у процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ як майбутніх суб'єктів військово-професійної діяльності;

- критерії і показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності в процесі їх військово-професійної підготовки у ВВНЗ; удосконалення здійснено доповненням новими критеріями (ціннісно-мотиваційним, психологічним і суб'єктивним) й показниками діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів з урахуванням специфіки та характеру їх військово-професійної діяльності в механізованих військах та її фізичного аспекту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних результатів дослідження в педагогічну практику формування фізичної готовності майбутніх офіцерів в систему їх військово-професійної підготовки у ВВНЗ.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 19 наукових публікаціях за темою дисертації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, періодичних наукових виданнях інших держав, у збірниках тез і доповідей на наукових конференціях і семінарах України та за кордоном.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (198 найменування, із них 25 – закордонних). Загальний обсяг дисертації становить 314 сторінку, основний текст – 178 сторінок. Матеріали дослідження містять 33 таблиці, 2 рисунка та 14 додатків на 83 сторінках.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Основний зміст дисертаційної роботи складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, висвітлено зв'язок дослідження з науковими планами, програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів дослідження, подано інформацію про публікації автора.

У першому розділі дисертації «**Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до військово-професійної діяльності як наукова проблема**» докладно проаналізовано та систематизовано, необхідні

для роботи, теоретичні та методологічні аспекти досліджуваного наукового явища, а саме – формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ до професійної діяльності.

Дисертант достатньо обґрунтовано визначив поняття «фізична готовність майбутніх офіцерів механізованих підрозділів СВ ЗС України» як їх фізичний стан як військових професіоналів, що має форму актуалізації їх фізичної підготовленості до військово-професійної діяльності, що відбувається переходом їх організму з одного стану в інший через прогресивні в ньому функціональні, морфологічні і біохімічні зміни, які дають їм змогу успішно виконувати бойові та інші військово-професійні функції за посадовим призначенням відповідно до вимог сучасного бою, стійко витримувати фізичні навантаження військово-професійної, у т.ч. і безпосередньо управлінської та бойової діяльності. Таке визначення суттєво відрізняється від інших та є підставою для сприйняття його як авторського та науково обґрунтованого.

У процесі наукової розвідки Д. О. Коноваловим було визначено та описано 5-компонентну структуру фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний і суб'єктний). Високий рівень обґрунтованості кожного компонента та їх сукупна сумісність і доповнюваність повною мірою визначають їх придатність для практичного використання.

У другому розділі дисертації «**Педагогічне моделювання формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ до військово-професійної діяльності у ВВНЗ**» розроблено загальну методику педагогічного дослідження щодо формування фізичної готовності майбутніх офіцерів до військово-професійної діяльності в процесі військово-професійної підготовки у ВВНЗ, що складається з головної ідеї – контекстності, відповідних принципів та основних етапів проведення – аналітико-констатувального, дослідно-експериментального та статистично-впроваджувального, які мають свої методи, методичні прийоми та засоби.

Зокрема, дисертантом спроектовано модель формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ, яку можна оцінити як обґрунтовану, методологічно та методично виважену, змістовно наповнену та придатну для практичного застосування у педагогічному процесі ВВНЗ.

Слід підкреслити, що успішність реалізації авторської моделі на практиці сприяє контекстна методика формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ.

Третій розділ дисертації «**Експериментальне дослідження педагогічного моделювання щодо формування фізичної готовності майбутніх офіцерів механізованих військ до військово-професійної діяльності**» присвячено викладенню, узагальненню та аналізу результатів, отриманих на формувальному етапі педагогічного експерименту. Слід відзначити раціональну структуру констатувального та формувального етапів експерименту, успішність яких забезпечувалася використанням діагностувальних методик. За означеними методиками було визначено стан сформованості означеної якості майбутніх офіцерів на різних етапах експерименту.

Результати експериментальної апробації відповідної педагогічної моделі довели їх результативність, оскільки безпосередньо сприяли формуванню фізичної готовності досліджуваної вибірки.

Отримані в дисертації наукові здобутки можуть бути успішно реалізовані та використані у підготовці майбутніх офіцерів Сухопутних військ в системі вищої освіти України.

Отже, здійснений теоретичний аналіз, систематизація, узагальнення та конкретизація проблеми педагогічного дослідження, застосування адекватних стосовно поставлених дослідницьких завдань методів дослідження та статистичного оброблення емпіричних і експериментальних результатів, залучення репрезентативної вибірки, належний аналіз та узагальнення отриманих емпіричних та експериментальних результатів свідчать про оволодіння здобувачем методологією та методикою наукової діяльності.

Поставлені в роботі наукові завдання є повністю виконаними.

Водночас, до дисертаційної роботи можна висловити певні **зауваження та побажання** дискусійного характеру:

1. У тексті дисертації досить детально проаналізовано праці науковців щодо поглядів на сутність поняття «фізичної готовності майбутніх фахівців», акцентовано увагу на розбіжностях у підходах, але не завжди упродовж дослідження простежується ставлення дисертанта щодо позиції інших науковців і те, яким чином результати їх досліджень було використано в дисертації.

2. Дисертантом розроблено п'ятикомпонентну структуру *фізичної готовності майбутніх офіцерів*, кожний із компонентів якої мав свої показники і критерії, вимірювані на різних етапах експерименту. Оскільки кожний показник окремого компоненту вимірювався різними методиками, на нашу думку, результати їх вимірювань виглядали би більш переконливо за умови представлення алгоритму їх опрацювання й обґрунтування рівнозначності.

3. У додатках для визначення об'єктивних результатів педагогічного експерименту всі результати за обраними методиками співвіднесено до 100 бальної шкали оцінювання, з чим можна погоджуватися. Проте, низький рівень визначено у межах 35–59 балів. Виникає питання: який рівень репрезентує шкала оцінювання від 0 до 35 балів? На нашу думку, було б доцільно низький рівень визначити у межах 0–59 балів та у подальшому використовувати саме такий варіант оцінювання.

4. Дисертаційна робота містить окремі граматичні помилки.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, не знижують наукову значущість результатів дисертаційної роботи Коновалова Д. О., яка виконана на високому науково-практичному рівні.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз, систематизація, узагальнення та конкретизація змісту і результатів дисертаційної роботи на тему «Формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ у вищих військових навчальних закладах до професійної діяльності» дає підстави для висновку про те, що вона є самостійним, достатньо оригінальним і завершеним науковим дослідженням у

професійній педагогіці, яке має обґрунтовану наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки, оскільки вирішує вкрай актуальне науково-практичне завдання, яке стосується фізичної готовності майбутніх офіцерів.

У цілому, дисертаційна робота Коновалова Д.О. безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою висвітлено в його наукових публікаціях. Результати дослідження є раціональними для формування фізичної готовності майбутніх офіцерів Сухопутних військ до професійної діяльності.

Дисертація за своїм змістом відповідає вимогам абзацу 3 пункту 2 та пункту 6 "Порядку присудження ступеня доктора філософії...", затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а за порядком оформлення – Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор – Коновалов Денис Олегович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доцент кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Василь ПРОНТЕНКО

Підпис Пронтенка В. В. засвідчую
ТВО начальника відділу персоналу
та стройового штабу
майор

Сергій ПИСАРЕНКО